

Dr. Hajdók János

BOLOND
LYUKBÓL
BOLOND
SZÉL
FÚJ
TREFÁS NÉPMESÉK

KORDA R.T. KIADÁSA

BOLOND LYUKBÓL BOLOND SZÉL FÚJ

Tréfás, kiadatlan népmesék nyomán közléteszi:

Dr. Hajdók János

K O R D A R. T. K I A D Á S A
B U D A P E S T, 1 9 4 8

Felelős kiadó: Varga E.

Korda R. T. nyomdája, Bp., VIII., Csepreghy-u. 2. F.: Schaff Á.

Mesehallgató és mesemondó

Kerek e világnak a közepén volt egy nagy erdő. Nagy erdőnek közepén volt egy terebélyes nagy fa. A terebély fának ágain sok tündérszép madár csicsereggett, dalolt és dalolásukban mind az én szép meséimet énekelték.

De jött egyszer egy nagy griffmadár. Széztavarta a kicsiny daloló madarakat, egypárat el is vitt a csőrében, hová, hová nem, én nem tudom.

Mentem tovább nagy búsan. Hát elém jön egy irtózatos sárkány. Szeme szikrát hányt, nyelve lángból volt. Azt kérdi tőlem:

— Hol jársz te itt, a mesék erdejében, ahol nem jár senki?

— Azért járok én itt, — feleltem nyugodtan — mert keresem a világnak legszebb meséjét.

— Hollá, te akkor a mesehallgató vagy. No majd én elbánok veled!

— Jól van édes öregapám — de ekkorra már dobogott a szívem nagyon. — Nékem már mindegy. Nem tudom, hogy mit akarsz velem csinálni. De azért én csak hallgatom a világ összes szép meséit.

— Jól van; — adta alább a szörnyeteg — látom, nem száll inadba a bátorságod. Nem bántlak. Maradjon meg életed és hallgasd a meséket bárhol a világon. Azonban el ne mondd senkinek.

— De én azért jöttem mesét hallgatni, hogy elmondjam másoknak is. A kicsiny gyermekeknek, a dolgozó, fáradt nagyoknak meg a pipázgató öregapóknak és

a kötögető öreganyóknak. Hadd ismerjék ők is a világ szépséges történeteit s adják át fiaiknak és fiaik fiainak.

Fölkapott ekkor engem a sárkány, farkával nagyot csapott a földre s mentünk, szálltunk messze, messze, ki tudja, hová. Közben kértem a szörnyetegnek a hét fejét, hogy ne bántson; én csak jót akarok, vigasztalást az embereknek, játékot a kicsinyeknek, békét a törődött szíveknek.

Nagysokára letett egy hegynek a tetején. A barlangból elékotort egy szép piros könyvet és így sziszegett a fogai közül:

— Bátor fickó vagy, hát nem bánom, mesélj, mesélj az embereknek. Találsz ebben a könyvben meséket, regéket, huncutságot és hamisságot, szépséget és rút-ságot: válogass belőlük és tanítsd meg rá az embereket, ahogy tetszik.

Alig vártam, hogy a messzi idegenből hazaérhessek. Itthon aztán elkezdtem lapozni a titokzatos könyvet. Olvasgattam, nézegettem. Szinte megszakadt a szívem a boldogságtól. Annyi sok szép, sose hallott mesét találtam benne. Szomorút, mint a vadgalamb bűgása és vidámat, mint a rigó rikoltása.

Most elmondok belőlük tíz vidámat és bohókását. Üljetek ide mellém. Hallgassátok.

A HUSZÁR MEG A BAKA

Hej, régen volt az, amikor se repülőgép, se vonat, se autó nem volt, hanem a szegény katonának gyalogszerrel kellett még a szabadságra is hazamenni. Egy ilyen szabadságos úton találkozott bakapajtás a huszárkomával. Kérdezték egymást: hová való vagy. Ide meg ide. Kiderült, hogy két szomszédos faluból valók.

Lett nagy öröm, parolázás. Összetanakodtak, hogy most már együtt mennek mind hazáig. Meg is ehültek azonközben, betértek a kocsmába. Jót falatoztak, ittak rá áldomást. Kifizették a kontót, fölszedték sátorfájukat s megint mendégéltek. Megint megéheztek, betérnek másik kocsmába. Folyt ott a muzsika, dárídó nagyban. A huszár meg a baka is belejöttek a multságba. Mire észbe kaptak, hogy tovább kéne menni, egy fia fillér se maradt a tarsolyukban. Mind elmulatták, eltáncolták.

— Kár volt huszárkoma, annyit táncolnunk, elmulattuk a pénzünket — sóhajtott bakapajtás. — Nem is tudom, mitévők legyünk. Pénz nélkül nem ad senki semmit, még egy falásnyi kenyeret sem az úton.

— Sose búsulj, bakapajtás, — bátorította a

koma — majd beállunk egy paraszthoz szolgálni, ha elérünk egy nagy falut.

— Okosan, komám! — és a baka földobálta örömeiben sapkáját a levegőbe.

Amint beértek egy nagy faluba, legelőször egy igen öreg asszonnyal találkoztak.

— Jó napot, mamám — szólnak mind a ketten illendőképen.

— Szerencsétek, hogy mamátoknak szólítottatok — viszonzta a vénasszony. — Mi járatban lennétek, fiaim?

— Néni, szerezzen nekünk szolgálatot.

— Éppen jó helyen kérdeztek, nekem szükségem volna tehénpásztorra. Eljöhettek mind a ketten.

Behívta a boszorkányféle öregasszony őket egy nagy házba. Azt mondja, ahogy végigmustrálta őket:

— Énnálam három nap egy esztendő. Egyéb dolgok nem lesz, mint az, hogy a tehenemet őrizzétek. Fizetéstek három kalap arany. De ha a tehén elbogarzik, s nem hajtjátok haza, akkor szemem elé ne is kerüljete.

— Miféle tehén lehet az? — hökkent meg a baka és megvakarta a fületövét.

— A nemjóját! majd csak elbírunk vele! — kapott bátorságra a huszár. Így hát megkötötték az egyességet.

A vénasszony főzött nekik egy fazék kását, azok meg jól beettek, aztán lefeküdtek.

Reggel a vénasszony felköltötte őket, megmutatta, hová hajtsák a tehenet.

A baka azt indítványozta, hogy csak egyikük menjen a rétre, a másik meg azalatt kiszórja az istállóból a ganajt, rendbe teszi a jászolt, mire a másik hazahajtja a tehenet.

Maga a baka vitte ki első nap a tehenet. No de a tehén egypár percig legelt csak, aztán fölkapta a fejét, usgyé! szaladt az keresztül-kasul árkon-bokron. A szegény baka meg hajrá! utána. Szuszogott, fújtatott a szegény bakapajtás, mégse érte utol a megvadult állatot. Levetette elébb a mándliját, aztán a pantallóját, hogy könnyebben nyomába szegődhessen a tehennek. A végén már csak az ing meg a gatyá maradt rajta, azok is csurom vizesen. Végre a tehén megelégelte a rohanást, megállapodott. Éppen este lett, a baka megfogta a tehennek a kötelét. Ráhúzta-vonta magára napközben elhányt gönceit, azzal szép csendesen, mintha misem történt volna, hazavezetgette a bogaras állatot.

A huszár meg otthon mindig szúrta a vasvillára a ganajt, hanem az csak nem akart fogyni soha, inkább mindig több volt. Végére elfutotta a huszárt a méreg, elkeseredésében belevágta magát a jászolba.

Bevezeti a baka a tehenet, azt mondja a huszár :

— No, bakapajtás, máma csak könnyű sorod volt.

A baka elérte a szót, s így válaszolt:

— Ami igaz, az igaz. Szerencsére ma én hajtottam ki a tehenet. Ennél békésebb jószágot világ életemben nem láttam. Jól kinyugodtam magamat mellette a vándorlás fáradsága után.

Bezzeg a huszárt elfutotta még jobban a méreg:

— Én meg vackolódtam-veckelődtam ezzel a temérdek ganajjal! Lehet ez már húsz esztendő is! De holnap majd birkózzál te vele!

Kapott a szón a baka és megegyeztek a második napban.

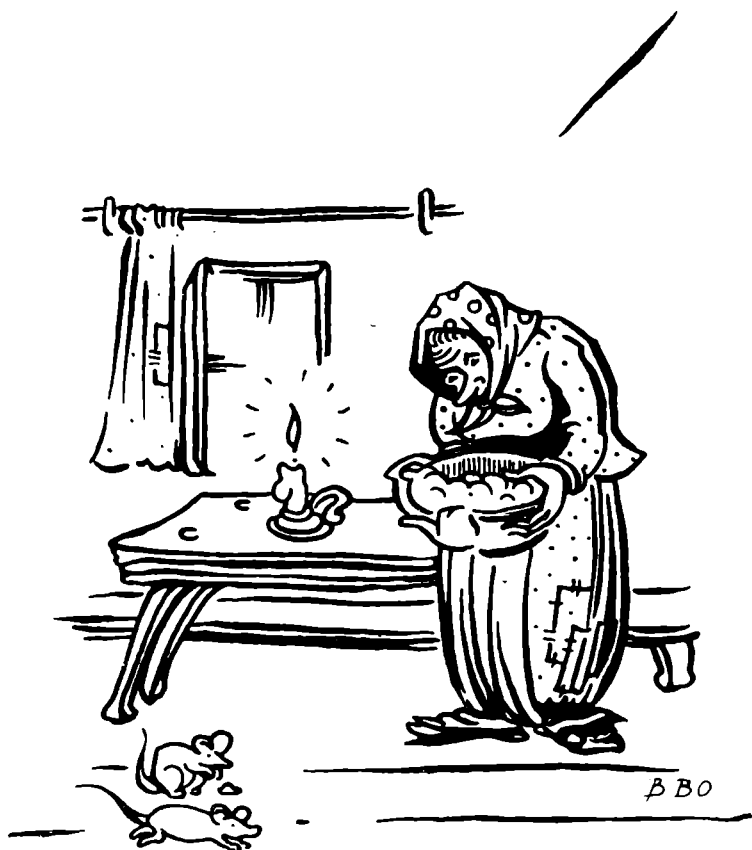
A vénasszony megint főzött nekik egy kondér kását, a vendégei meg éhesen megették. Ki voltak merülve, az éjszaka olyan mélyen aludtak, hogy akár ágyúgolyót is süthettek volna el mellettük.

Reggel azt mondja a baka, hogy mégiscsak ő hajtáná el a tehenet.

— Abból nem eszel bakapajtás! — tiltakozott a huszár. — Ami jár, az jár! vesződj ma te itthon.

— Hát jól van, huszárkoma. Hanem mégis adok egy jótanácsot. Vidd magaddal a fejőszéket, mert olyan könnyen leszel, hogy ülhetsz eleget. Kösd jól a derekadra, hogy legyen mire csücsülnöd. Én bizony nagyon megbántam, hogy nem vittem magammal, mert egész nap a gyöpre kellett ülnöm.

Hajtotta örömmel a huszár a tehenet, köz-

Főzött nekik egy fazék kását . . .

ben gondolta: csak veszkődj te meg pajtás a ganajjal! De a bakának több esze volt, mert mikor látta, hogy nem bír a dologgal, belefeküdt a jászolba, jól kinyugodta magát.

De a huszár megjárta! Először a tehén vidáman legelészett, gondolta a huszár: mit fogjam ennek a kötelét! rátekerte hát a szarvára, s neki-eresztette a tehenet. Nem kellett más a tehénnek se, föltartotta a fejét-farkát és uccu! futott, amerre látott. Szegény huszár meg utána. Nagy akadékja lett a kis szék. Lecsatolta magáról, úgy vágta mérgében a földre, majd elsüllyedt. Szegény huszár lecsapta a csákóját is, mert csurgott róla a veríték.

— Na bakapajtás, azt a hét kengyelét a fajodnak! — szidta a huszár — alaposan becsaptál! Milyen jó lett volna feküdnöm otthon a törekes jászolban!

Végre a tehén megállapodott, a huszár megfogta búsan, a kis széket is előkereste, hóna alá csapta és ballagott a tehén előtt hosszú orral.

Alighogy beért a kiskapun, szórja ám a szitkot a bakára:

— Azt a hét kengyelét a fejednek, pajtás! Alaposan fálnak állítottál! Holnap te mész majd a tehened után!

— Nono, koma! Azon kezdem, hogy sem te, sem én, hanem egyikünk se!

— De a fránya vén boszorkányát, én ingyen

nem szenvedtem! Majd csak elbírjuk valahogy a harmadik napot is, együtt megőrizzük.

— Nem úgy, huszárkoma! Nem bízom én ebben a vén boszorkányban! Elvisszük az aranyat, ami nekünk jár a két napért.

— De honnan vinnénk?

— Én láttam máma, hová tette a boszorkány. Ott, — mutatott egy lyukra a kamra mellett — ott őrzí egy gödörben. Szereztem egy kötelet meg egy zsákot, vacsora után dologhoz látunk.

— Micsoda dologhoz?

— Kinyitjuk a gyöpös fedelét a lyuknak, rácsatoljuk a zsákot, egyikünk beleül, a másik leereszti. Ott aztán a zsákban kétszer felhúzzunk annyi pénzt, hogy neked is elég lesz meg nekem is.

Alighogy megették a vacsorát, úgy tettek, mintha feküdni mennének. De nem mentek, hanem odalopództak a gödörhöz.

Tanakodtak, ki menjen le először. Azt mondja a huszár:

— Menj le te bakapajtás; mert én erősebb vagyok, aztán könnyebben felhúzzom a temérdek kincset.

Hát jól van, belekapaszkodott a baka a kötéltre és leereszkedett a gödörbe. Fölfeszítette a kincsesláda födelét, s rakta marékszáma a zsákba az aranyat. Belerakott két kalap aranyat. Megrázta a kötelet, belebújt a zsákba.

Fogja a huszár, elkezdi cibálni fölfelé, majd

megszakadt vele. Gondolta, elég lesz néki ez a zsák arany, a bakapajtásnak most visszaadja a kölcsönt, amiért becsapta a tehénnel, őt lennhagyja a gödörben. Vállára is csapta a zsákot, s ment óvatosan az éjtszakában az arannyal.

Jó messzire volt már egy erdőben, mikor letette a zsákot.

— Na bakapajtás, csak olvasd a pénzt a gödörben, én meg itt számolom össze az enyémet.

— Úgy van, — szolt nevetve a baka a zsákból — csakhogy itt vagyok ám én is!

— Ej, az ebadta láncosát! Azért volt ilyen nehéz a zsák, mert te is benne kutyorogtál.

Mérges lett a huszár, hogy a baka már kétszer becsapta. Azt mondta:

— Énrajtam ugyan ki nem fogsz, pajtás! Most te viszed a zsákot, de én is beleülök!

— Bolondgombát nem ettem, koma! — Fölkapta a zsákot a baka, aztán csak ment a két kalap arannyal.

Estére kelve ismét értek egy erdőt. Lefeküdtek a pénzeszsák mellé. Elaludtak. Hanem a huszár fölébredt, hátára csapta a zsákot és szép lassan elsomfordált vele.

Fölébredt a baka is, hát a zsáknak, huszárnak hűlt helye. De azért nem esett kétségbe, tudta, merre ment a huszárkoma a pénzzel hazafelé. Elébe kanyarodott az útelágazásig. Itt nem tudta, melyik úton kell menni, elbújt egy bokorban és

Fogja a huszár, elkezdni cibálni fölfelé . . .

így gondolkozott: a huszár szökik a pénzzel, el is fárad, jól esnék neki egy ló. Elkezdett hát nyeríteni a bokorban; szakasztott úgy, ahogy a lovak nyerítenek.

Arra megy a huszár is, hallja a lovat, de nem látja.

— Maca ne! — kiáltoz a bokrokba.

Megy a baka is arra, amerre a huszár kiabálja: maca ne!

— Mindíg tudtam, — szólt a huszár kedvetlenül — hogy nagy akasztófa vagy, de hogy ennyire meg legyél kenve minden hájjal, nem hittem. Na most már menjünk haza mint jóbarátok és osztozzunk meg a pénzen rendesen.

Csak azt nem tudták, hogy a pénzt hol oszták el igazságosan.

— Te bakapajtás, ammondó vagyok, hogy én elviszem a pénzt haza, te meg gyere, amikor akarsz a részedért.

— Abba nem egyezem — makacsolta magát a baka. — Osszuk el itt íziben.

— Nem lehet, pajtás. Még a pandúrok talál-
nak jönni s elfognak bennünket. Aztán se pénz,
se posztó! Mit mondunk, honnan van ez a két
kalap arany.

— Igazad van, huszár testvér. Vidd a pénzt
haza, majd elmék érte.

Hazamennek. A huszár is benyit özvegy édes-
anyjához. Lett nagy öröme az anyának, mert tíz

éve nem látta már a fiát. Csak abba nem akart belémenni, hogy a pénzt megossza a bakával. Azt találták ki, hogy a huszár azonközben meghalt, a pénzzel nem tudni, mit csinált.

Ástak egy sírt, abba belefeküdt a huszár. Tettek a sírgödör tetejére pallókat, arra meg földet. Szépen elrendezték a sírhalmot, még keresztet is szúrtak melléje. Ráírták, mikor halt meg, hány évet élt.

Ahogy a baka kipihente magát, jön ám a pénzért. Bekocog, kérdezi a huszárt.

— Meghalt, édes lelkem. El is temettük — siránkozott az anyja.

— Meghalt? Hiszen kutya baja sem volt annak! És mikor?

— Te-egnap! Ide te-emettük nem me-essze!

— No, ha meghalt, megadom neki a végtiszteséget és elmegyek sírjához.

Örült az asszony, hogy most már biztosan elhiszi a baka, hogy meghalt a fia és eláll a pénz követelésétől.

De a baka gondolta, hogy valami huncutság van a dologban. Hallotta hírét, hogy a falunak van egy községbikája. Ez, ha kiszabadult, azt szokta csinálni, hogy az újhantú földet, vakondtúrást a lábával szokta kotorni. Ahogy földtalálta a baka az új sírt a temető sarkában, elkezdett erősen bikamódra bömbölni. Közben a földet is kaparászni kezdte. Végére annyira lekaparta a

földet, hogy a pallóra talált. Most tombolt csak erősen a pallón! Egyszer csak a huszárkoma elkiáltja féltében magát alul:

— Busa ne! Busa ne! — A bikának Busa volt a neve.

— Ó, huszárpajtás, — hagyta abba a baka a tombolást — de jó, hogy életben vagy és nem fulladtál meg abban a lyukban! Isten látja a lelke-
met, nem kívánom halálodat, hanem hogy szépen megosztozzunk a pénzen, amelyet közösen szereztünk.

Szegény huszár kimászott a sírból, csupa por volt haja, szemöldöke, bajusza.

Elmentek haza, elosztották a pénzt. Mind-egyiknek tele lett a kalapja. Meg is nősültek szépen, egyik lett kanász, a másik meg gulyás.

Máig is kanászkodnak, gulyáskodnak, ha meg nem haltak.

Sokszor gondoltak arra: egy kalap arany nem a világ, de nincsen Isten áldása az igaztalan szerzeményen.

AKI MINDENKIT BECSAPOTT

Egy emberről szólok, aki túljárt mindenkinek az eszén. Úgy is hívták, hogy Csalóka Péter. Ez a becsapós-csalós Péter hol esernyőcsináló, hol muzsikus, hol foltozó varga, hol meg napotlopó semmiházi aszfaltbetyár volt.

Egyszer elfoglalta a kanászmesterséget. A községnek a legeltetője messze volt az erdőn. Csak szombatonként hajtott haza Péter, egész héten kint legelt a disznócsürhe az erdőn. A kosztolását a felesége vitte néki minden délidőben.

Két szabadságos katona hallotta, hogy ebben a községben lakik a Csalóka Péter. Találkoztak vele delelőn, amint deleltette a disznókat. A fa, amely alatt deleltetett, öreg göcsörtös fűzfa volt.

— Csapj be minket is, Csalóka Péter! — kiáltotta a két katona és leugráltak a lovukról.

— Megtenném szívörömet, de nem lehet.

— És miért nem lehet?

— Mert nincs nálam a csalókapálcám.

— Hát hol van?

— Otthon hagytam, vitéz urak.

— Hát eredj haza érte!

— Nem tehetem. A falkát deleltetem itt a fa húsében. Ez a fa olyan korhadt, hogy támasztani

kell. Ha elmozdulok, rádól a falkára, s lesz akkor nekem ne mulass.

— Csak sose aggódj, Péter. Megtámasztjuk mi ketten addig a görcsös fátat.

Azzal a két katona nekitámaszkodott a fának jó erősen. Péter meg körülnézett. Megtetszett néki a két szép paripa.

— Messzire lakom ám én, — mondta aztán — napszállatig meg sem érkezem. Hacsak nem megyek lóháton . . .

— Hát eredj lóháton!

— De ha a másik ló nem jön, egyik nyerít a másiknak; én lóval nem tudok bánni, abból is baj lesz. Mert visszafordul, amelyiken ülök s akkor nem lehet már elhajtani.

— Vidd hát mind a kettőt! — szólt a két katona. De máris izzadtak, oly erősen támogatták a görcsös vén fát.

Meg is fájdult az egyiknek mihamar a válla, s egy kissé elengedte a fát. Aztán elengedte, szép óvatosan a másik is, hátha megáll.

Megállt biz az, szép nyugodtan a saját lábán is.

— A nemjóját! nézd pajtás, a Csalóka Péter valóban becsapott minket.

— Be a teremburáját! De másodszor már be nem csap, fogadom!

*

Másszor megint — őszi időben — az erdőn

terelgette falkáját Péter. Makkoltatta a disznókat. Arra megy megint a két szabadságos katona. Hideg volt már akkortájt, hóharmatok lepték el a füvet éjtszakának idején. Csalóka Péternek nem volt csizmája. Észrevette, hogy közeledik a két katona. Lefeküdt a földre és a lábát hanyatt nekifordította a holdvilágnak.

— Hát te mit csinálsz itt? — kérdezi az egyik huszár.

— Szépen süt a hold, melegítem a lábamat a holdnál.

— Hogyan melegítenéd a lábadat, mikor a mienk a csizmában is fázik?

— Ha nem hiszitek, próbáljátok meg ti is!

Nem kellett a huszároknak sem több! Lehúzták a csizmájukat, még a kapcát is levetették, s talpukat nekifordították a holdfénynek. Péter sem volt rest, egyik csizmát felhúzta, a másikat a bokorban elrejtette. A két lovat is a nád közé vezette, farkukat levágta, hozzákötözte két cövekhez és a cövekeket a süppedős berekben leverte.

Észbekapott ezenközben a két ember, hogy a Csalóka Péter már megint becsapta őket csalókapálca nélkül is. Se csizma, se ló!

— Te Péter, neked tudnod kell, hol vannak a dolgaink! — förmednek rá.

— Én-e? — tetette magát Péter. — Hiszen láthatjátok, hogy itt fekszem mellettetek én is. De

nem messze ide a berek, nézzünk utána, nem tévedtek-e oda a lovak.

Odaértek. Péter meg mutatja a hínáros, zsombékos berket.

Meg is találták a lófarkokat a víz tetején. Elkezdték húzni kifelé. Ki is szakadt az egyik azonmód.

— Hú, a rézfánfüttyölőjét! Megesz bennünket a százados úr! Hiszen ez az én jó pejlovam le-süllyedt a vízbe.

A másik is megtalálta a lovának a farkát, az is szörnyűködött.

— Mehetünk gyalog és mezítláb haza, pajtás! — így szólt egymáshoz a két gyászos vitéz.

Igy csapta be őket Csalóka Péter másodízben is.

*

No a két huszárnak volt valóban ne mulass a kétszer elvesztett szép lovakért! El is határozták, hogy mihelyt leszerelnek, elkapják Pétert.

Mihelyt hazajöttek, se szó, se beszéd: bedugták Pétert egy zsákba.

— Majd most mi is elviszünk a berekbe! — mondták neki.

A nagy öröm emlékére elmentek a kocsmába áldomást inni. Pétert meg a zsákban letették a kocsmá elé.

Arra jön Péternek egyik szomszédja, aki na-

gyon haragudott rá, mert őt is mindig becsapta a furfangos kanász. Megismerte Péter a zsákban a cammogó járásáról. Elkezdett a zsákban sóhajtozni:

— Nem megyek én Párizsba sem vicispánnak, sem alispánnak. Nem leszek én se főbíró, se háznagy!

— Mit beszélsz, te ember? — állt meg egy szóra a szomszéd.

— Ezek a vitéz urak elvisznek engem a király nevében — nyöszörgött Péter.

— Aztán oda minek?

— Nagy urat akar belőlem a király, mert hogy furfangos nagy eszem van!

Megdobbant a szomszéd szíve! Hiszen ez a Csalóka Péter! Igaza lehet, hogy a király most követnek vagy miféle nagy úrnak akarja Párizsba vitetni.

— Tudod mit, Péter? Cseréljünk helyet! Elmegyek én vicispánnak vagy micsodának Párizsba.

Jól van, szép alattomban kioldja a szomszéd a zsákot, belébúvik Péter helyett. Péter meg jól ráköti a zsák száját csomóra.

Kibontja a két obsitos katona a zsákot az erdőszélen.

— Hű, de megöregedett ez a Péter! — csapja össze a kezét az egyik.

— Te, ez nem is a mi Csalókás emberünk! —

kiált a másik és haragjában belerúgta az üres zsákot a hínárba.

Hazaballagtak a megszeppent atyafival. Betértek megint a kocsmába, ittak hármasan Péter egészségére, nevettek hozzá, paroláztak és máig is élnek mind, akiket Péter becsapott.

— Nem megyek én Párizsba sem vicispánnak, sem
alispánnak . . .

AZ ESZTELEN ASSZONY

Volt egyszer egy asszony, aki nem fogadott soha az urának szót. Mondta az ura, hogy erre menjen, akkor arra ment. Egész élete visszás, fordított volt.

Hozzá még sokat pazarolt az az esztelen asszony. Bármennyit keresett az ember, hamar a nyakára lépett felesége. Mit volt mit tennie, betette az ember egy zacskóba a pénzét s felrakta a padlásfeljáróba. Kérdezi az asszony:

— Mit őrizgetsz a zacskóban?

— Faganéj, prücsök, cserebogár, mi a mezőn van, mindenféle bogarak.

Elhitte szentül az asszony. Az ember meg elment kaszálni.

A faluba pedig vittek egy szekérderék cserépedényt. Odamegy az asszony is, de nem volt pénze, hogy vegyen. Pedig nagyon kellett volna neki. Azt kérdi a fazekastól:

— Haj, adna-e nekem edényt babócabogárért, efféléért is?

— Milyen az? Hol van? — szerette volna a fazekas megnézni.

— Menjünk, nézze meg! — szól az asszony. És elmentek haza.

Látja ám a fazekas a sok pénzt a zacskóban.
Megörül:

— Ezért mind odaadom, ami a szekéren van.

Megyen, befogja a lovat, hajt sietve a fazekas az udvarra. Ami a szekéren volt, mind behordja az asszonynak. Kancsót, tálat, fazekat, kis csuprot, nagy csuprot, mindent. Elviszi a zacskó pénzt. Azzal elkocsizott.

Örül az asszony, hogy most már mennyi edénye van. Hova rakja? Nem volt szeg a háznál, hát kiment, kihúzott egypár nagy paszulykarót, felroncsolta, csinált belőle faszeget, azt beverte a falba. Felaggatta az edényt sorjában. Csak egy rossz, csorba korsónak nem volt helye.

— Hejnye! hogy éppen a legjobb korsónak nincs helye! — mondja az asszony. Erre fog egy botot, leveri a falról mind az edényt, s felakasztja a csorbát.

Uzsonna idején érkezik az ember haza. Látja a konyha földjét a temérdek cserépdarabbal. A paszulykarók meg felroncsolva, a ház össze-vissza lyuggatva.

— Vettem egy szekér edényt — mondja az asszony.

— Miért adja mostanság a fazekas az edényt?
— kérdi az ura.

— Ideadta azért a bogárért, babócaért, ami a padlásfeljáróban volt. De ennek az egynek a többi nem adott helyet, azért vettem le.

— Merre ment a szekeres? — kérdi az ura, de már nagyban főtt akkor a feje. — Merre vitte a zacskót tele pénzzel?

— Kiment arra a sikátoron.

— Gyere, menjünk utána. Hátha elérjük.

Elindultak. Az ember visszakiált:

— Héj, béhúztad az ajtót? Hátha valaki be talál menni rajta.

— Nem hozom. — Vagyis nem viszi az ajtót.

Visszamegy az asszony, felveszi a hátára a házajtót. Azt mondja:

— No, ezen tudom, nem megyen be senki. — Mert ott volt az ajtó, gondolta az asszony, hogy most már senki sem megy be azon a házba.

A szekeres azonban elszaladt a pénzzel, babó-cával, zacskóval. Űthették bottal a nyomát. Hazamentek, kitakarította az ember a cserepet a házból.

Másnap elment az ember, hogy megforgassa a szénát, amelyet tegnap kaszált a réten. Az asszony viszi az ebédet a csorba kancsóban neki. Egy nagy patakon kellett volna átmenni. Volt ott híd is, de az asszony nem igyekezett a hídon menni, hanem csak egyenest, toronyiránt az urának. Kiabálta az ura:

— Lejjebb a híd! Lejjebb a híd!

Annak ugyan kiabálhatott, ment az belé a vízbe. Belé is zuhant, s elvitte a víz, ebédestül, kancsóstul. Siet arrafelé az ura. Látják mások is, kérdik:

Leverí a falról mind az edényt . . .

— Hová megyen, Gyurka bátyám? Talán halászni?

— Nem én, a feleségemet elvitte a víz, azt akarom kifogni.

— Hát akkor ne arra menjen, ne arra keresse, nem arra vitte a víz, hanem lefelé.

— Azért keresem fölfelé, vízfolyás ellen, mert hátha felfelé vitte a víz, mert olyan bolond volt szegény, hogy nála is minden fordítva volt.

Ha az ember lefelé kereste volna, tán meg is lelte volna. Tán akkor az én mesém is tovább tartott volna.

A BOLOND EMBER KALANDJAI

Hol volt, hol nem volt, csak egy kőhajításnyira innen volt egy ember meg a felesége. Az embernek volt ugyan esze, de nem tudta jól használni. Az asszony meg tudta használni az eszét is, a nyelvét is. Így aztán jól kijöttek, azaz az asszony kormányozta az urát. De nem volt benne sok köszönet.

Egyszer azt mondja az asszony ógyelgő urának:

— Hallá-é, hóhér teremtette! Menjen körül már kend is a ház körül, mint más értelmes gazda.

Kérdi estefelé az asszony:

— Hol a csudában van kend?

— Ihol-e — szól az ember s fáradtan lerogy az asztal mellé.

Egész nap járta a házat körül-körül, alaposan eltörődött.

— Jaj, a guta-ütötte teremtését! — gyullad haragra az asszony. — Hát ne úgy járjon a ház körül, mint számár a járgányban. Hanem nézzen körül, mi tennivaló van, mint más gazda.

*

Átmegy másnap a szomszédba az ember, hogy meglássa, más gazda mit csinál a ház körül. Hát egy nagy méteres juhok ölnek ottan.

Hazajön, bemegy a karámba és le akar ölni tíz egészséges juhot. Hallja az asszony, hogy bőgeti az állatokat. Kimegy, összecsapja a kezét, de még a haját is tépdeste kínjában.

— Hát a szomszédban is juhot ölnek — mondja a bolond ember. — Gondoltam, én is leölök tízet. Már nyúvasztom, nyúzó a másodikat is.

— Ó szerencsétlen fejű ember! Most aztán hozzon egy nagy zsákvarrótűt, összevarrjuk a juhok bőrét, hogy eladhassuk legalább a bőrt a vásáron. De el ne veszítse a tűt!

Elmegy a boltba az ember tűért. Mikor kijön, látja, hogy Lénárd sógor megyen ott egy székérdérék szalmával. Ő bizony felült a szekér utójába és beleszúrta a tűt a szekér szalmába, hogy el ne veszítse.

Mikor leszállt a kapujukban, eleget kereste a tűt, de nem lelte meg sehol. Tű nélkül állított be az asszonyhoz. Mondja, hogy mit tett.

— Szegény tökkel ütött ember! — ripakodott rá felesége. — Hát miért nem szúrta kend a lajbiba? Most pedig vegye azt a szántóvasat, ezeket az elgörbült szegeket, vigye fel a kovácshoz: a szegeket egyenesítse meg, a szántóvasat éleztesse meg, aztán jójsze haza.

*

Elmegy az öreg a kovácshoz. A kovács meg is csinált mindent rendre. Ő meg megliggatta a lajbit, oda belészúrta a hosszúvasat és a szegeket.

*Megliggatta mellén a lajbit
és oda belészurkotta a szegeket . . .*

Mutatja otthon nagy büszkén az asszonynak, hogy milyen ügyes volt.

— Hej, a kutyaveszett teremtetten! Hát nem bírta el kend a kezében? Muszáj volt a lajbiját leölni véle? Most adok egy zsákot, menjen le a molnár komámuramhoz, kérjen tőle kölcsön egy véka búzalisztet, mert azt hallottam, hogy komám-asszony lebetegedett, el kell hozzá menni meglátogatni, búbalátni. De hamar járjon!

Fogja az ember a zsákot a hóna alá, de mire elér a falu végére, elfelejti, hogy miért is ment. Visszajön, kérdi, hogy miért is ment el?

— Ej, hogy üsse a kő a feledékeny fejét! Hát nem értette meg?

Megragadta az asszony a seprűt és a soványabbik felével lekent a bolond embernek, hogy máskor legyen észnél. — Most aztán menjen el megint, s egész úton mondogassa magában, hogy el ne felejtse:

Egy véka búzalisztet,
Egy véka búzalisztet!

*

Leért az öreg a faluvégére, ott szánt-vet egy nagygazda. Tíz köből búzát vetett el. Éppen a föld végére ér a magolással, hallja, mit mond az ember:

Egy véka búzalisztet,
Egy véka búzalisztet!

Azt hitte a szántóvető, hogy azt mondja: csak egy véka búzaliszt legyen a vetésből. Erre úgy megharagudott, hogy letette a zsákot, hantot ragadott és jól megdobálta a bolond embert. Még utána kiáltotta:

— Inkább azt mondd:

Uram, áldd meg,
Szaporítsd meg,
Szenteld meg!

*

Mondja is az öreg magában. Amint tovább megy, a hídnál éppen ott állt egy tetvészkedő koldus. Annyi volt a tetűje, hogy folyt ki a ruhájából. Mondja neki a mi emberünk:

Uram, áldd meg,
Szaporítsd meg,
Szenteld meg!

Elfutja a méreg a koldust, kapja a botját és nyakába hajítja az embernek. Azt mondja az iszkoló öregnek:

— Inkább mondjad:

Uram, válaszd el egymástól!

*

Megy búsan a bolond ember, hogy megint nem találta el. Mondogatja magában szorgalmasan, amit a koldus parancsolt neki. Elér egy másik hídhöz, ott meg tíz lakodalmas szekér jön. Rikol-

toznak jókedvükben a lakodalmasok. Két menyasszony, két vőlegény meg a násznépek. Mondja ám a mi emberünk:

Uram, válaszd el egymástól!

No azoknak sem kellett több. Az ostorral jól a nyakába csördítenek. Azt mondja a násznagy:

— Máskor mondjad:

Fordulj meg és csókold meg!

*

Alig érkezik be egy utcába, lát egy istállóból kijövő embert, amint villával dobálja az istállópiszkot kifelé. Jót akart neki mondani az öreg s így köszönti:

Fordulj meg és csókold meg,

Fordulj meg és csókold meg!

Leteszi az istálló cseléd a villát, lehúzza egy pár alaposat a bolond vénnek. Azt mondja jótanácsként:

— Ezután így mondd:

Hányd el, vesd el, de bűdös,

Hányd el, vesd el, de bűdös!

*

A falu másik végén meglát egy mészáros, amint a friss birkahúst akasztja ki. Beköszön a mészárszékbe az öreg:

Hányd el, vesd el, de bűdös,
Hányd el, vesd el, de bűdös!

Ennek se kellett kétszer mondani. A mészáros a szekerce lapjával jól helybenhagyta a vénembert.

— Hát nem látod, hogy még párállik ez a hús? Hogy lehetne bűdös, amikor egészen friss!

Végre az öreg elért a molnárhoz, megkapta a véka búzalisztet. De annyi ütleget után biz eltörődött a bolondos ember. Mégsem volt maradása, mert a felesége elküldte az erdőre egy kis sütéshez való fáért. De gondolta az öreg, biz ő nem megy, inkább befekszik a szalmakazalba nyugodni. Úgy is tett.

Jön a felesége begyújtó szalmáért.

— Hej, de vaskos csomó van itt — mondja az asszony, ahogy megkapja az ember lábát.

— Ne te, asszony, ne húzd a lábamat annyira!

Az asszony megijedt, majd hanyattvágódott. Azt hitte, szellemek beszélnek a kazalból. Csak húzza a szalmát; hát uramfia! kihúzgálja az urát belőle!

— Hát te hogy kerülsz ide? Majd megkapod most a magadét! — ahogy ígérte, a szalmacsutakkal elnászpángolta a szegény öreget. Így hát rajta-vesztett megint. Nem hiába, bolond embernek a szerencséje is bolond.

*

Üggyel-bajjal mégis elkészült a kalács, mi-egymás. Felpakkolja az asszony a nagy kast, oda-adj a urának, hogy mendegéljen vele, míg ő is tud menni, mert bé kell zárni előbb a kaput, ajtót. A főzeléket, levest majd ő viszi magával, hogy az ura el ne locsogtassa.

— Menjünk hát komámuramékhoz búbalátni!

— szól aztán az asszony. De ugyan szólhatott, mert az embert csak egy dögölt kutyánál érte utol. Látja ám, hogy az ura töri a kalácsot és veti oda a kutyának.

— Mit csinál kend, hallja-e? Hisz az meg van dögölve, nem mar meg már senkit!

— Nem a csudát! Hát nem látod, hogy mutogatja a fogait?

— Mutogatja, mert már meg van dögölve!

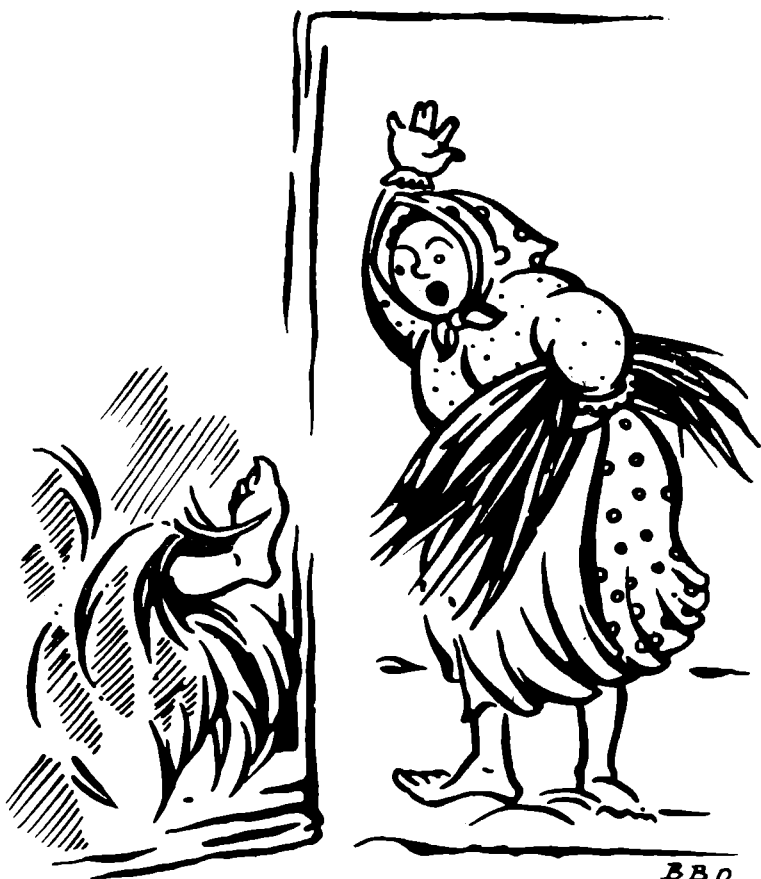
— Jó, jó, de ne kiabálj asszony, mert föl-ébred, és kiharapja az inunkat.

Végre elérnek a komához. Az asszony figyelmeztette az urát, hogy itt ne egyék annyit, mint otthon; ne ám, hogy az ujjával elérje a torkában a falatot.

— Hanem, amikor én megnyomintom a kend lábát, akkor már többet ne egyék.

Bemennek, köszönnek illendően és megkérdik, hogy vannak s mit csinálnak. Mondják, hogy betegeskedik az asszony. Meg hogy kis leánykát hozott a gólya.

— No kerüljenek beljebb az asztal mellé és

BB0

Azt hitte, szellemek beszélnek a kazalból . . .

nyúljanak hozzá az ételhez, amíg ki nem hűl; mert aztán már nincsen íze.

Be is kerültek, kezdenek poharazni, egyszerűen csak besomfordál az asztal alá a háziak macskája és megnyomintja a bolondos ember lábát. Nyomban le is tette az öreg a kanalat és többet nem evett az Istennek sem. Majd aztán pakkolnak és mennek hazafelé.

— Hallod-e, te asszony, — mondja búsan az ember az úton — te oly korán megnyomtad a lábamat, hogy jóformán még csak enni sem tudtam.

— Én-e? Nyomta a márványos mennykő! Biztosan a macska nyomta.

— Most már nem baj, de mihelyt hazamegyünk, adj eléem valamit enni, mert kiszakad a belem az éhségtől.

— Menjen majd bé a belső szobába, a vetett ágy alatt van egy fazék. Az egyik le van fődve és abból ehetik, töltött káposzta van benne. A másikhhoz ne nyúljon!

Ahogy megérkeznek, már siet is az öreg a káposztáért. Jól befalatozott.

— Jól laktál-e, te feneketlen bélű ember? — kérdi az asszony.

— Jól. Még a fülem is kétfelé áll. De nem is ettem akkora tölteléket még soha. Volt az akkora, mint egy macskakölyök. De káposztát nem is találtam a fazékban semmit.

Megy bé az asszony, hát látja, hogy a káposzta

mind megvan, hanem az ura a másik fazékból mind a kilenc macskakölyköt fölfalta.

Oda volt az asszony, hogy az ura kifogyatta a macskamagból is, nem tudta, mitévő legyen. Kezébe fogta a sulykot, hogy elverje a bolond embert. De aztán meggondolta, hogy a bolondságát úgysem tudja belőle kiverni. Majd csak el-élünk valahogy halálig, gondolta. Türelemmel és jóssággal gondozta, ha már egyszer a Gondviselés ilyen keresztet tett a vállaira.

Máig is élnek, ha meg nem haltak.

A KOLDUS ÉS A BÚASZEM

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy igen öreg koldus. Olyan öreg volt, hogy szakálla a földet verte. De szegény is volt, mint a templom egere. Egyebe egy rossz kajmós botnál meg egy ütött-kopott zsáknál nem volt.

Talált egyszer egy búaszemet. Bevitte egy szegény asszonyhoz, hogy vigyázzon rá, amíg ő koldul a faluban.

— Jól van, meglesz az addig a padkán, míg koldul kend — mondta a szegény asszony.

Visszajön koldulásból az öreg, keresi a búaszemet. Az bizony nincs sehol. Kérdezi: — Hol lehet.

— Eresz alatt kapirgált egy fekete tyúk, egyetlen tyúkom, fölrepült a padkára, bekapta.

— Enyém a tyúk minden törvény nélkül! — szólt a koldus és elvitte a szegény asszony egyetlen tyúkját.

A másik faluban helyet kért valahol a tyúknak.

— Tessék csak, borítsa le a tűzhelyen a rostával — mondták neki.

Úgy is tett s elment kéregetni megint. Visszajön s kérdi: — Hol a tyúk?

— Eresz alatt sárga csikó fölrúgta — mondják neki. — Tyúk megdöglött, ló elszaladt.

— Enyém a csikó minden törvény nélkül! — szólt a koldus és elvezette a szép lovacskát.

Megy a harmadik faluba, helyet kér a lónak, míg kéregetni járna.

— Öreg bácsika, csak kösse be az istállóba — mondják neki. — Meglesz ott addig, míg odajár.

Úgy is tett. Hazajön s kérdi: — Hová tették a lovat?

— Nem tettük mi azt sehová. Egy kislány járt itt, eloldotta, ló elszaladt, a kislány meg éppen itt jön.

— Enyém a kislány minden törvény nélkül.

Beletette a lánykát a piszkos zsákjába s vitte magával a negyedik faluba. Őneki is kér helyet, míg odajár. Azt mondja a néni:

— Csak tegye le a kemence mellé, jó helyen lesz, míg megjön.

Az ám, de a kislányt éppen a keresztanyjához találta bevinni. Megismerte a kislány a keresztanyjának a hangját s kiszólt a zsákból:

— Jaj, keresztanyám, eresszen ki!

Az asszony ki is eresztette. Volt egy nagy kutyája, azt tette bele a zsákba a lány helyett. Visszajön a koldus s elviszi a zsákját.

Kéreget ezt is, azt is a koldus; beléteszi a zsákba. A kutya meg csak ette azonmód, ahogy belédobta az öreg a kenyeret, húst, miegymást.

— Csak egyél, egyél, kislány! — mormogta a nagyszakállú koldus.

Beletette egy zsákba s vitte . . .

Odaér egy hús fa alá. Leteszi a zsákot, hogy megpihenjenek.

Hát uramfia! a zsákból, ahol kibontja, egy nagy bundás kutya ugrik ki. Eliszkolt haza. Azt se mondta: befellegzett.

— Mindent elvinnék törvény nélkül. Enyém a bundás kutya! — kiáltotta a koldus utána. Ha nem annak kiálthatott százszor is, az csak rohant, egyenest haza.

Igy jár a telhetetlen, Isten elveszi tőle, amit összeharácsol.

Igy újra szegény lett a koldus, még máig is szegény, ha ugyan a nagy szegénységében meg nem halt. Ha meghalt, Isten nyugtassa szegényt.

ÜGYETLEN JÁNOS

Régen is szegény fiú voltam, nem tudtam mihez kezdeni. Elszegődtem Bánffyhunyadra, beálltam szolgának egy gazdag emberhez. Úgy hívták: Hángli.

Kitaszítottam én az istállóból a ganét, megkeféltam a lovakat, nem mondom: adtak is jól enni, kávé t reggelire, délre levest hússal. Jó sorom volt.

Egyik nap azt mondja a gazdám:

— János, kend meg a szekeret.

Kiadott egy láda kenőcsöt, alig bírtam kivinni. Leghamarabb megkentem a ráfot, a kereket. Volt a szekéren egy nagy kas, hogy az apróbb portéka ki ne hulljon a szekérből. Megkenem azt is, fogytán már a kenőcsöm. Bemázolom még a lőcsöt, tengelyt, mindent. Viszem vissza a ládikát, mondom, hogy kérek még kenőcsöt, nem jutott a rúdnak végig. Kapok én kenőcsöt a hátam közepére a sodrófával! Azt mondja a gazdám:

— Most a lovakat hámozd meg, megyünk hajnalban vagy az éjjel valamikor portékáért. A lovakat jól hámozd bé.

Megkefélem én a lovakat errül-arrul egy kicsit, kezdem aztán „hámozni“. Volt nekem egy

Alig bírtam kivinni . . .

rossz, fanyelű bugyli-bicskám, kezdem vele húzogatni a deresnek a nyakáról a bőrt. Hát úgy mel- len rúgott, majd kiesett a két szemem. Megyek a sárgához, hátha több szerencsém lesz. Éppen a hátulsó lábát piszkálom, hogy lehúzzam a bőrét, az pedig megfogja a nadrágszíjamat a szájával s úgy odavág a földre, hogy nagyot nyekkentem belé. Bemegyek s mondom, hogy baj van.

— Mi a baj megint, Jankó?

Mutatom az arcomat. A lovak mit műveltek velem.

— Hát hogy akartad meghámozni őket?

— Én? Bicskával!

Nagyot kacagott gazdám, még a könnyei is potyogtak belé. Aztán rárakta a falról a hámot a lovakra. Esteledik aztán, eltelt a nap már sok min- dennel.

— Fogd bé a lovakat! — mondja a gazdám.
— Kettőt elöl, kettőt hátul.

Nekünk otthon nem volt lovunk. Nem értet- tem a befogáshoz.

— Azt is nézd meg, hogy a fiastyúk merre van! — mondja még a gazdám.

Nem volt órája a gazdámnak, azért kérdezte a fiastyúkot. Keresem én a kotlóst a félszerben. Volt ott szekér, talp, szán, szerszám, de a fiastyú- kot nem leltem sehol. Kijön egy másik szolga, kérdezteti a gazda, hová lettem. Mondom, hogy

mindhiába keresem a fiastyúkot. Erre ő megnézi az eget, azt mondja:

— Ott legelészik az ég alján, de most aztán siess befogni a lovakat.

Befogok én kettőt elöl a rúd mellé, kettőt hátul a kashoz. Jön a gazdám, hogy felüljön. Látja, mit csináltam.

— A tuskófejedet! — szid engem. — Hát így kell befogni?

Kifogatja velem a két hátsót és a másik kettő elébe kötteti. Felül aztán, én meg hátul a kasba.

Ahogy a gazdám megpattintja az ostort és a lovak közé csap, azt mondja:

— De aztán semmit se szólj, amíg a Királyhágón keresztül nem megyünk.

Hajtja Hángli úr a négy lovat, repült is a négylovas kocsi, minthogy jóformán üres volt. Mikor Csúcsán alul érünk, kiesik a kerékszeg, aztán kiesik a lócs is, majd meg a kerék is. Döccen a szekér. Látom én jól, mi történik, de nem szólok semmit; ami parancs, az parancs — gondolom. Viszi a négy ló a szekeret a Királyhágón. A tetőn kiesett a másik hátulsó kerék is. Lassabban mentek a lovak, kifáradtak. Már csak kétke-rekű taliga lett a kocsiból. Észrevette a gazda, hogy két kerékkel kevesebb.

— Hát miért nem mondtad, szedtevette, teremtetted!

— Hászén megtiltotta gazduram, hogy muk-

kanjak, amíg keresztül nem érünk a Királyhágón.

Odaérünk egy kovácsműhelyhez. Megalkuszik a gazda, hogy a kovács csináljon néki két kerékszeget, lócsöt. Ő meg visszamegy, lóháton, keresni a két kereket. Szerencsére meg is találta mind a kettőt, mert nem járt arrafelé senki. Felkapja magához, jön visszafelé. Béteszik aztán a kerekeket, bé a kerékszeget, lócsöt is. Megörül a gazdám.

Örömében rágyújt a pipára. Azaz, rágyújtott volna, de fújt a szél, nem akart a gyufa meggyuladni.

— Fordítsd meg szélnek háttal Hángli mestert! — kiált a kocsmáros az ajtóból.

Én nem a gazdát fordítom meg, hanem a szekeret. Rá is tudott szépen gyújtani egy szál gyufával, mert hátba kapta a szelet. Rácsap aztán a lovakra. Hí, jöttek azok hazafelé, mint a nyíl. Mert-hogy meg voltak éhezve.

Mire megvirradt, itthon volt a négy ló, eszköz, Hángli uram meg én a kapuban.

Azóta még most is mondják, ha nem jól jár valaki, hogy:

Csakúgy járt, mint a Hángli. Ott voltam reggel is, ahonnét este elindultam.

A Hángli meg elkeresztelt engem Ügyetlen Jánosnak. Úgy hívnak most is. De már ügyetlen nem vagyok, mert ha ügyetlen lettem volna, ezt a mesét el nem mondtam volna.

A MOLNÁR EMBER BOLONDSÁGA

Hol voltam, hol nem voltam, egyszercsak a világon voltam. Még nagyapám meg se született, édesapám kicsiny gyerek volt, én már akkor molnárember voltam.

Volt nékem két nagy csábeli ökröm meg egy nyikorgó szekerem. Karácsonytájt elmentem nyakigérő hóban, hogy a faluban örölnivalót gyűjtsek. De a kerekeket fejfel állítottam, szeke-remet megfordítottam, hogy gyorsabban haladjak. Az ökröket felraktam a szekérre, a gabonás zsákokat meg befogtam a szekérbe.

Mikor érek a piactérre, megállítom a zsákokat, hogy elvégezzék dolgukat. Felütöm az ostornyelet eléjük. Én is megyek örölnivalót gyűjteni, hát ezenközben a zsákok elballagnak bogározni, ep-részni a hegy oldalába. Én is utánuk mentem, de mivel a hó is fehér volt meg a zsákok is: nem kaptam meg őket.

Visszajöttem nagy búsan a szekérhez, hát se szekér, se ökör, hanem az ostornyélből akkora lombos fa nőtt, hogy az eget meszelte.

— No, — gondoltam magamban — kutya se vesződik többet a földön, megyek fel az égbe!

Biz én fel is másztam, el is értem a menny-

ország kapujához. Mert hogy szavamat ne felejtsem, fám hegye éppen a mennyországot dörzsölte. Ott van előtttem csukva egy nagy csapóajtó. Azt kérdi az ajtó mögül valaki:

— Ki az?

— Én vagyok a lisztes molnár — mondtam halkán.

— Ha jó ember vagy, bárki vagy, bejöhetsz — szólt egy hang.

Hanem én abban a hangban ugyancsak fölismertem Szent Péter hangját.

Melegem lett erre egyszerre a nagy téiben. Hű az áldóját! Mindjárt eszembe jutott, hogy hány-szor csaltam a garatnál meg a lisztmázsán. Nehéz lett a lelkem nagyon, húzott valami le a földre, hogy jóvátegyem a vétkeimet, amíg nem késő.

De egy lélek, annak az özvegyasszonynak a lelke, akinek egyszer ingyen öröltem az életében, utánam nyúlt és behúzott a csapóajtón.

Elállt szemem, szám. Pedig ez csak — azt mondták az angyalok meg a szentek — a mennyországnak a pitvara volt. Csillogott, villogott ott minden, a levegő olyan szép piros volt, mint a vörösbor. Túlhan, az igazi Ég mögül, a gyémántos palánkok mögött lehetett még az igazi boldogság. Olyan szép muzsika szűrődött ki onnan, hogy táncra kerekedem, ha meg nem int Szent András apostol.

E helyett elkezdtem szépen tilinkózni; mert hogy szavamat ne felejtsem, a kis tilinkót még

apám hagyatékából mindig magammal hordom. Tetszett a mennyei seregeknek a dalom. Hanem mikor odajutottam, hogy „kisangyalom, sejhaj!“, egyszerre úgy éreztem, hogy leomlik alattam valami. Csak hullok, bukom lefelé. Ez azért volt, mert egyszer a feleségemet, az én „kisangyalomat“ — mi tagadás benne — alaposan megvertem.

Csak annyi időm volt még, hogy megragadjam a kötelet, amelyet az angyalok tekertek nekem egy rakás szalmával a fehér felhő tetejéről. Hónom alá veszem a sodort szalmakötelet. Szent Jakab nagy csutorás pipát nyomott a számba, — hej, mennyei volt annak a füstje is! Szent Miklós jó nagy leveles dohányt adott a korcomba, mindennel feltarisznyáztak. Búcsúztam tőlük s ereszkedtem szomorúan lefelé.

Mert bizony, míg én az égben játszottam, addig a fám töve kirothadt és a szél ledöntötte.

Akkor aztán lemásztam a lyuk száján s engedtek a mennyei szentek lefelé. Útközben pipára is gyujtottam s míg ezzel vesződtem, lejutottam a falum kellős közepére. Belézuhanam az utcán a földbe, hogy két méterre süppedtem alá. Jobbra-balra veszkélődtem, de még álmot sem láttam a kikeléssel. Megtöltem haraggal, mérgemben kiszöktem a gödörből, elmentem haza, vettem a csákányt s lapátot, visszasiettem és kiástam magamat. Mikor már annyira leástam, hogy az egyik kezemmel elértem a másikat, akkor belécsimpasz-

kodtam az alsó kezembe és kihúztam magam a gödörből. De az idő ködös volt, nem láttam magamat, mikor ástam a gödröt és véletlenül a fejemet levágtam a csákánnyal s lapáttal a többi föld közül kihánytam. Vettem aztán a csákányt s lapátot a vállamra s menni kezdtem hazafelé.

Találkozom az utcán egy doktorral; azt mondja:

— Világ életemben egyetlen embert még nem láttam, de most már látok.

— Ugyan, mit beszél, doktor úr? — kérdzem — hiszen nekem van fejem.

De kezdek jobban vigyázni, nézek jobbra-balra. Tapogatom a hátamat, megfogom a sarkamat, keresem a fejemet, de bizony sehol sincs. Elmentem vissza a gödörhöz, ahonnan kiástam magamat, keresem a fejemet mindenütt és alig találtam meg a föld közé bévegyülve.

Fölteszem a nyakam tetejére, de véletlenül fordítva tettem. Mert az orrom hátrafelé volt, a hajam meg a mellemet verdeste.

Megint megyek hazafelé. Szembetalálkozom a pappal. Köszönök néki illendően:

— Dicsértessék a Jézus.

Azt mondja:

— Mindörökké. Hanem mióta a világot megismertem, még ilyen fordultfejű embert nem láttam.

— Ugyan mit beszél, plébános úr? Nekem jól áll a fejem!

Nézem magamat, hát tényleg arrafelé látok,

Hónom alá veszem a szalmakötelet . . .

amerről jövök. Megfordítom a két fületem, félig helyre csapom a fejemet s íme, a nyárban, Szent János tájban, lett hatvan fokos hideg, az helyrebillenti egészen a fejemet.

Hazamentem, hát éppen akkor hozta nagyapámat a gólya.

Kimegyek az erdőbe fáért. Ott térülök, fordulok, fogom a baltámat, hogy kivágjak egy tölgyfát. Hanem a baltámról leesett a foka, most már a nyelvél csapkodtam. Az is kicsúszott a kezemből. Mit tehettem egyebet, a tenyérrel akartam a fát elvágni. Jót csapok a nagy fa törzsére s uramfia! fölébredtem. Több álmot nem láttam.

Hanem a kezem jó veres volt. Álmomban belécsaptam az ágydeszkába.

A CIGÁNY MEG A NAGYGAZDA

Hol volt, hol nem volt, csak éppen itt a falunkban volt egyszer egy füstösképű cigányember. Szegény volt, mint a templom egere, egyebe mint egy rissz-rossz tehénkéje, nem volt.

Egyszer a cigányt is megszállta a lélek, mert meghallotta, hogy a templomban ígét, kenyeret meg bort mérnek.

— Éppen ezs kell nekem! — sóhajtott a füstös.

Kapta magát, vitt egy tarisznját és korsót s elment a templomba.

A tarisznját az igének és kenyérnek, a korsót pedig a bornak. Csodálkozott mindenki a templomban, mert azóta, hogy a pap leöntötte keresztvízzel, senki sem látta ott.

Leül a cigány is a padba és várja a kenyérsztoztatást. De bizony nem adott neki senki. Már elbúsult a purdék apja, amikor a pap így prédikál a szószeréről:

— Kedves híveim, adakozni kell a szegényeknek, gyámoltalanoknak és az árváknak Isten nevében. Bárkinek adjuk, az Úr Isten úgy veszi, mintha néki adnók és ezerszer annyit fog visszadni annak, aki jó szívvvel adja . . .

Több se kellett a cigánynak. Alig várta a

mise végét, sietett haza az üres tarisznyával és üres korsóval. Közben azon morfondírozott, hogy odaadná az egyetlen koszos tehenét valakinek. Talán annak, aki a templomban mellette ült, Nagygazda Istvánnak. Hátha valóban ezerannyit adna az Isten helyette.

Ki is oldta a tehenét és elvezette Nagygazdához.

— Van egy tehénkém, instálom gazsduram. Úgy számítottam, hogy odaadnám kiendnek, hátha Zsisten ezzerannyit adna helyette.

Megörült Nagygazda s azt kérdezte:

— Hát tejet ad-e a tehened, more?

— Ezs? — vakarta meg a fejét a cigány — olyan sírí teje van, mint a degenyeg. Olyan zsíros, hogy azs ember a száját nyalja utána.

— No jól van, cigány, csak add átal a szolgáknak és menj haza. És várd otthon — mondta halkabban a ravasz Nagygazda — az ezerannyi tehenet.

Hát jól van, várja ám a cigány az ezerannyi tehenet. Azt mondja egyszer Nagygazda a szolgáknak:

— Mivelhogy tavasz van, ki kell csapni a teheneket a legelőre.

El is hajtották a teheneket a legelőre és este várták haza. De egy se jött haza, mert a cigány tehenén volt a kolomp, az bement régi gazdájá-

Sietett haza az üres tarisznyával . . .

nak az udvarára, a többi meg utána. Volt vagy hetvenöt is.

Pökte markát a cigány, hogy túljárt Nagygazda eszén. De másnap jöttek a szolgák és megkapták a cigány udvarán a sok szép tehenet. El akarták hajtani, de a cigány se volt rest; tüzes üszökkal hajtotta el őket, mert:

— Zsisten őfelsége nekem adta, én vissza nem adom! — kiáltozta. — Még úgy sincsenek ezsen, de majd csak megadja Zsisten a többit is . . .

Mondják ám neki búsulva a szolgák, hogy a cigánnyal nem lehet dűlőre jutni. Megijedt Nagygazda is, hogy rosszul számított a cigánnyal. Hiába, nem jó kihasználni más ember ravaszságát. El is ment a cigányhoz, de a purdék úgy ellepték, hogy alig bírt tőlük szabadulni.

Egyességre akart hát lépni a cigánnyal, ezért így szólt hozzá:

— Nem bánom, more pajtás, legyenek tied a tehenek. De csak úgy, hogy holnap reggel te köszönsz először nekem; ha pedig én köszönök neked, akkor vissza kell adnod a teheneket.

— Jól van gazsduram, csókolom a kezsit-lábát, majd elmegyek korán, hogy köszöntsem kiedet.

Hanem Nagygazda is feltette magában, hogy ő köszönti előbb a füstöst. Gondolta, majd ki-les a deszkakerítésen az udvarból s onnan köszönti legelsőnek a cigányt. Hanem a cigány még

este elment Nagygazda udvarába, felmászott a nagy körtefára az ablak előtt.

Másnap reggel kinyitja Nagygazda az ablakot, ásít egyet, megpödrí bajuszát s majd elájul, amikor a cigány köszönti a fáról:

— Pálinkás jó reggelt, gazsduram.

Lebiggyed Nagygazdának a szája:

— Mindíg gazember voltál, more; legyenek tied a teheneim.

Szalad a cigány haza, mintha puskából lőtték volna ki. Újságolja a feleségének, hogy megkapta a teheneiket.

Lett nagy muri a cigánysoron, nyekergették a hegedűket, verték a cimbalmot éjjel-nappal. Addig, addig, hogy végül is eladták sorba a teheneiket, az árát elitták, eleették, elmulatták. A végén szidták az Istent, hogy nem adott ezerannyit, csak hetvenötöt.

Azóta a cigányok még máig is koldusok mind egy szálig.

Koldussá is lesz előbb-utóbb mindenki, aki a kevéssel be nem éri és hamis „jótettel“ becsapná, ha lehetne, magát az Úristent is.

A SZEGÉNYEMBER MEG A KAKAS

Egyszer egy szegényember elment az erdőbe írtogatni. Összeszedett egy csomó rőzsét, halomba rakta és meggyújtotta. Annak tűzénél pirította meg a paprikás szalonnát.

Egyszer csak igen keserves sírást hall a rőzse közül. Gyorsan széjjel hányta a tüzet. Egy nagy kígyó volt benne, a farka meg is pörkölődött. A kígyó kimászott szépen, fejét fölemelte s így há-lálkodott:

— No te, szegényember engem megmentettél a tűztől; hát én is megadom neked, amit te kívánsz.

Hanem a szegényemberrel nagyot fordult a világ. Mit is kívánjon? Kis tehenet majossal vagy kincset egy vékával? Vagy talán sok számos éveket, hogy láthassa unokái unokáit?

Kismadárka szállott el a feje fölött, rászállt egy akácfára. Azon csicszergett, csattogott. — Hej! de szegény is vagyok, hiszen még a madárnak sem tudom az énekét! — sóhajtott a szegényember.

— Nem kívánok egyebet semmit — szolt aztán a kígyóhoz — mint mindenféle állatnak a beszédét hadd érthessem. Ha a madár csirikol, ha az ökör bődül, tehen bóg, ló nyerít, kutya ugat,

meg akármiféle állatnak hadd értsem a hangját.

— De tudod-e, hogyan lesz ez? — kérdezte a kígyó. — A fejemet a szádba béteszem akkor meglesz, amit kívánsz. Ha meg nem mered, nem történik semmi.

Irtózott a szegényember, hogy mi lesz vele. Hanem ha már elkezdte, folytatni is óhajtotta. Bétette a kígyót a szájába, bélehelte.

— Értesz-e már szegényember?

— Értek, értek, csak hadd tegyelek le ismét a földre. — Azzal lehuppantotta a csúszómászót. — Az a kismadár az akácon azt csacsogja, hogy: jól tetted te szegényember!

— Rendben van, akkor most vigyázz a tudományodra. El ne mondd senkinek, még a tulajdon feleségednek sem. Mert ha megmondod azelőtt csináltass koporsót, feküdj belé, mert úgyis meghalsz rögtön.

Megfogadta az ember, hogy senki emberfiának nem árulja el ezt a titkot. Értett is azután mindenféle állati beszédet. Ha a kakas kukorékolt, jól értette. A tyúk is karicsolt, kotkodált, ló nyerrített, kecske mekegett, macska nyávogott, lúd gágogott, csirke csipogott: mind értette csodálatosképen.

Telt-múlt az idő, felesége mindig csak nézte kíváncsian, miért kacag az ura, ha a varjú károg, az egér cincog.

Egyszer beüzen a fejőpásztor, hogy menjenek

ki sajtért. Lóháton mentek, a lovak egymással diskuráltak. A szegényember meg nevetett hozzá. Felesége elkezdte ösztönözni. Mit kacagtál, te erre-arra tekergő vénember! De az ura csak hallgatott, mint hal a gazban.

Mennek tovább az eszténa felé. Egyszercsak egy kutyát látnak egy dombon, amint ott kustorog, üldögél.

— Ej, ha tudnád szegényember, hogy mi van itt a domb alatt, — ugat a kutya — bezzeg kiásnád. Egy üst pénz van bizony itten.

— Jó lesz, kutyapajtás, — mormogott az ember a bajusza alatt — én bizony majd kiásom.

Elmentek az esztenához, a pásztor odaadta nekik a sajtot. De az asszony — nyelves egy asszony volt! — nem örült egyáltalán a sajtnak, hanem egyre sápítozott:

— Mit ér nekem, ha a nagyhegy is sajtból volna, ha nem mondod meg, mit kacagsz folyton, én uram!

Nem hagyott azóta nyugtot az asszony a férjének. Nyomában volt mindig, sürgette-kérlelte, fenyegette, nógatta, hogy árulja el azt a titkot, amit a fejében hordoz.

Végre is elunta a szegényember az örökös sóhajtozást s így szólt:

— Hát tudod-e, hogy mi van velem, te kíváncsi asszony?

— Nem én; de tudom majd, ha megmondod.

— Mert meg akarom mondani neked, hogy miért kacagok én mindíg. De előbb hívj ide ácsokat, csináltass koporsót s én beléfékszem.

— Hát azt meg miért? — ámuldozott a kíváncsi asszony.

— Mert én meghalok, ha neked elárulom a titkot.

— Dehogy halsz, — hitegette az asszony — csak mondd.

Ácsot is hivatott tüstént, megcsinálták a koporsót. Beléféküdt a koporsóba a szegényember, szomorodott szívvel.

— Megmondom mostan, feleség, — szólt a koporsóból — aztán Isten veled.

Erre a szóra a kakas küszöbre állt, egyet kukorékolt.

— Bolond vagy, te szegényember! — kukorékolt. — Ne mondd meg a titkodat! Én itt az udvarodban kilenc tyúknak parancsolok s te nem tudsz parancsolni egyetlen kíváncsiskodó asszonyodnak? Kelj csak ki onnét, fonj egy kötelet, fonn össze kétrétűleg s hagyd helyben azt a rossz asszonyt, majd nem kérdi aztán többet.

Ki is kelt szépen a koporsóból, elővette a kötelet, megfonta, még meg is nedvesítette. Meglepődik a feleség s kérdi!

— Minek csinálod ezt?

— Majd meglátod.

Akkor is azt kérdi az asszony: — Mit látok meg?

— Ezt! — kacagott megint az ember és hármat rácsapott a nyelves asszonyra.

— Kérdezel-e még?

— Nem kérdek többet, édes, aranyos kis uram; csak ne bántsál.

Hamar megjegyezte a nyelves asszony: Ne szólj szám, nem fáj fejem.

Félretették a koporsót, elmentek kiásni az üst pénzt a domboldalon, misét mondattak belőle, meg is gazdagodtak. Még most is élnek boldogan, ha meg nem haltak.

— Kérdezel-e még?

JANKÓ MEG A KIRÁLY

Hol volt, hol nem volt, nem éppen az üveghegyen túl, ahol a kurtafarkú malac túr, volt egyszer egy pásztoember. Ennek volt egy kis fiacskája, úgy hívták: Jankó.

Meghalt a pásztoember, itt maradt özvegye a kis Jankóval. Nevelgette, dédelgette a mama egyetlen fiacskáját. Fel is nevelte szépen, erősnek, nagy-nak, úgy hogy alig bírt az erejével Jankó. Még a nádfődeles kicsiny házba is alig tudott bemenni, csak leguzsgolva.

Hanem Jankó ez idő alatt nem dolgozott semmit, még egy szalmaszálat sem tett keresztbe. Egyszer azt mondja neki édesanyja:

— Hallod-e, édes fiam. Már én öregecske vagyok, nem bírok annyit keresni, hogy ketten megéljünk belőle. Keress te is valami munkát, nézzél valami után, hogy öreg napjaimra én is megnyughassak kissé melletted.

Hová menjek, édesanyám? Nem tanultam én a kapanyél mesterségét.

— Édes fiam, nem tanulja azt senki, csak ha már itt az ideje.

— No adja ide, édesanyám azt a fejszét.

— Minek lesz az, édes fiam?

— Elmegyek az erdőre, vágok magamnak csépfát, amivel gabonát csépeljek egy nagy gazdánál.

El is ment az erdőre. Vágott magának egy huszonötöles csépenyelet, tizenötöles cséphadarót. Gondolkozott, — míg csinálta a csépet — hogy ki a legnagyobb gazda az országban. Úgy találta, hogy a király.

Fel is megy a királyhoz, bejelenti, hogy ő cséplést jött vállalni. Örült a király, meg kíváncsi is volt, mihez kezd majd az idomtalan nagy csépfával. Mutattak Jankónak három kazal búzát s két kazal rozsot. Nekifogott a munkának, estére már mind az öt kazal gabona ki volt csépelve.

Hírül viszik a királynak, ő maga is lejön megcsodálni a dolgot. Azt mondja:

— Jól van, derék fiú vagy, János. Mit kívánsz bérednek?

— Nem kívánok többet, felséges királyom, mint amennyit elbírok vinni.

— Csak eredj, fiam, haza a zsákért.

Otthon azt mondja az anyjának Jankó:

— Édesanyám, gabona áll a házhoz. Most csak menjen el kend a faluba, szedje össze valamennyi zsák és ponyva van a faluban és varrjon nekem abból egy nagy zsákot.

Az anyja teljesítette is. Jankó vállára kapta a csépet és a zsákot, — mert a csépet nem hagyta el sehol — ment a búzáért. Meglátja a király:

— Mi lesz azzal a zsákkal, fiam? Hiszen az

még szalmazsáknak is óriási. Elfér abban egész kazal.

— Nekünk ilyen zsákunk van, felséges uram.

A királynak mit volt mit tennie, ha egyszer szavát adta, hát megtöltette a zsákot. Magamagának jutott is, nem is a gabonából. Jankó megsietett haza a hatalmas zsák gabonával, vagy ahogy mondták: az „élettel“.

— Na édesanyám, sose búsuljon már. Lesz miből élnünk.

Lehuppantotta a zsákot a ház tövébe, hát a földből döngölt ház egy szempillantásra összedőlt.

A király bezzeg bánta már, hogy Jankó ilyen csórén hagyta a szérúskertjét. Hivatta vissza:

— Jankó fiam, — azt mondta — látom, hogy derék ember vagy. De még nagyobbra foglak becsülni, ha az én vadaskertemből hozol nekem egy szekér fát.

Nem jóban sántikált a király. Volt ugyanis néki egy nagy vadaskertje, mindenféle ragadozó állatokkal. Azt hitte, hátha elpusztítják a János gyereket a vadállatok.

Befogtak neki négy ökröt egy vasas szekérbe, feltárták az aranyos kaput. János meg elhajtott, be a vadaskert kellős közepébe. Kifogta a négy ökröt, maga is hozzáfogott falatozni a szekélderékben. Jól be szalonnázott, a kulacsból is húzott rája. Éppen megtörölte szája szélét, amikor jön egy oroszlán. Nekimegy az ökörnek, lerontja, fel-

falja. Jankó csak nézte, a szeme majd kiesett. De aztán észbekapott. Leugrott a szekérről, elkapta az oroszlán sörényét, odakötötte a lőcshöz.

Alig lett ezzel készen, jött egy tigris. Az meg lekasabolta a másik ökröt. Jánosnak sem kellett több, nyakoncsípte a tigrist, odakötötte a másik lőcshöz.

Leült, de már jött egy medve. Gondolkozott János, hogyan fogjon be három állatot. De előbukkant egy hiéna.

— Jó, hogy jösztek, legalább párosok lesztek!
— mondotta.

A medve és hiéna lerontották a két ökröt, Jankó meg befogta a két fenevadat szintén. Aztán tövestül szaggatott ki annyi fát, hogy megrakja a szekeret. Csak úgy ropogott belé a szekér, amint a négy állattal hazafelé baktatott.

Nézi a király az erkélyről. Miféle kicserélt ökrökkel jön a Jankó! Bizony ordítózva, üvöltözve jöttek: a legény meg a cséppel csapkodta a farukat. Mert hogy szavamat ne feledjem: a csépet most is magával vitte.

— Csukjátok be a kaput, be ne engedjétek a gazembert! — kiáltott a király.

Hogy Jancsit nem engedték be, hazahajtotta az állatokat. A király bosszús volt, majd szétrepedt a feje dühében. Felhivatta megint Jankót:

— Édes fiam, — mondta — derék ember

vagy. De még többre becsüllek, ha meghálsz nekem egy éjjel egyik várkastélyomban.

Megint rosszban járt a király. A várkastélyban szellemek, ördögök szoktak tanyázni. Gondolta a király: itt vendégeli meg utoljára Jankót.

Felnyitották néki a várkastély tizenkét szobáját, megrakták a szobában az asztalt étellel, itallal. Jankó még egy dudát is kért magának, hadd mulasson kedvére. Sétált is aztán egyik szobából a másikba, mint egy kiskirály. Egyszer mégis megállapodott az egyikben, ahol terítve volt neki. Volt ott előtte minden a fehér abroszon, húsleves, sült-hús, kifli, fánk, szép érett szőlő. Meg kristály kancsóban vérpiros édes bor. Jankó beevett-beivott kedvére, nagyot nyújtózott, hogy a csontjai ropogtak belé. Az óra éppen tizenegyet vert a vén toronyban. Nyílik az ajtó, bejön egy füstös, koromfekete emberféle. Enni kért Jankótól.

— Nesze, itt a csontok, rágjad. Jó fogaid vannak. Vesződött az ördög a csontokkal, Jankó még itallal is megkínálta. Mi tagadás benne, mulattatására volt a cimbora. Elővette a dudát, szépen elkezdte a kedvenc nótáit dudálni. Az ördög meg járta hozzá a táncot. Azt mondja az ördög:

— Taníts meg engem is, Jankó, dudálni. De hamar, mert múlik az idő, aztán amikor itt lesz a tizenkettő, te is velem jössz a pokolba.

Hű, hát erre nem gondolt a Jankó gyerek. De nem szólt semmit, hanem odaadta az ördög-

Bejön egy füstös, koromfekete emberféle . . .

nek a dudát. Azonban az ördög komának görbék voltak az ujjai, nem illettek a bárányduda lyukaira.

— Hát te biztosan kéményseprő vagy, hogy ilyen kajmós ujjaid vannak! — mondja Jankó. — De jer csak, megigazítom az ujjaidat, hogy fogsz tudni mindjárt dudálni.

Az ördög szót fogadott, mert nagyon szeretett volna dudálni — gondolta — majd dudaszóval viszi eztán a lelkeket a pokolba. Jankó meg felnyitotta a vasajtót:

— Na, most tedd ide az ujjaidat, cimbora! — mondta.

Az ördög úgy tett, Jankó meg rázárta az ajtót. Fogta a nagy csépet, — mert most is nála volt — azzal csihi, puhi, elkezdte verni az ördögöt, ahol érte. Az ördög rimánkodott, ordított veszettül.

— No ugye, hogy már tudsz dudálni! — kacagott Jankó.

Hallotta a csihi-puhit meg a kiabálást a király is a palotában. Gondolta: most viszik azt a betyár Jankót az ördögök.

— Szabadon bocsátlak, — mondta aztán Jankó az ördögnek — de fogadd meg, most íziben, hogy még tájára sem jössz többet ennek a kastélynak. Mert ha ide mersz közelíteni, legközelebb a nyakadat fogom odazárni.

Fogadott szegény ördög mindent, csak szabaduljon. Nem is merészkedett többet a kastély tájára.

Jön a király másnap reggel, hogy utánanéz-

zen, mit hagytak Jankóból az ördögök. Köszön a legény illendően:

— Jó reggelt, felséges királyom.

Megijedt a király. Ki ez a Jankó, akivel még az ördögök sem bírnak?

— Na, édes fiam, amit ígértem, a tiéd. Má-tól fogva neked adom ezt a várat, de ráadásul még a fele királyságomat és a királykisasszonyt is feleségül.

Be is költözött János király, mert most már az lett a neve, a várba, bevitte édesanyját is gyémántos ruhában. Csaptak nagy lakodalmat. Én is ott voltam, egy kakaslábat kaptam, meg marcipános süteményt. Még a szám szélét is megnyaltam utána. Így áldotta meg Isten azt a fiút, aki az édesanyját annyira szerette.

Itt a vége, fuss el véle.

KISÉRŐ SOROK

Ki ne emlékeznék gyermekkorunk legendás mesemondójára, Benedek Elekre? Ott álltak az ő könyvei a Magyar Mese és Mondavilág legfőképp, a könyvtárakban, családi könyvespolcon, gyerekszobák házi bútoraként. Mindenütt, ahol gyermekek és öregek voltak. Akik még hittek a mesében, rajongva lapozták a sokrajzú, érdekes könyveket.

Aztán másféle mesék jöttek divatba. Falujárók, néprajzosok vették nyakukba a vidéket, városi kultúrától elzárt tanyákat, telepeket és gyűjtötték a ma is élő népmeséket. Miként összegyűjtötték a népdalokat és néptáncokat is. A táncsal sehogysem, a dallal mindenestül sikerült betörni aztán a városba. És a mesével? Azal csak a könyvtárakig és a néprajzi intézetekig tudtak eljutni. De nem a meseváro gyermekseregig, sem az édesanyáig. Miért, miért nem, más lapra tartozik.

Fordítottak egyet aztán a mesén. Nem csináltak már a kiadványokban annyi jegyzetet, városi köznyelven adták közre a Kis Pálok és Nagy Józsefek tájszólását is. A fonográf és stenográf mellett működni kezdett a pedagógia meg az üzleti profitra néző vállalkozó is. Megoldást azonban ez sem hozott. Az így ma már több kiadványállalat mesegyűjteményében megjelent sorozatok — mint a köznevelés bölcsen jegyezte meg — tudományos feldolgozásnak kevés, népszerű gyermekmeséhez meg sok volt. Ez a félig tudós, félig népszerűsködő kísérlet is, a két szék között csak a földre pottyant.

Közben nem szűnt meg a világ nyelvet öltögetni

jó öreg, Benedek bácsira. Még akkor is, amikor már pedig egyik lábbal feléje közeledtek a utóbbi kísérettel.

Ez a kötet most két lábbal igyekszik Benedek Elek nyomába. Nem mintha szolgai módra követné. Ezek a mesék itt látnak először napvilágot. Évekkel ezelőtt vettem meg őket kiadásra a Pázmány Egyetem néprajzosaitól, első helyen Degh Lindától; a rajzokat is akkor készítette a jeles művész, Belatini Braun Olga. Az akkori világban nem láthattak ezek a mesék napvilágot. Aztán eljárt fölöttünk az idő; Ezúttal tehát csak mint népszerűsített meseanyagot használok fel a gyűjteményt. Talán lesz majd alkalom arra, hogy eredeti szókészletével, tudományos rendszerben is szakemberek elé kerüljön a gyűjtemény.

Igen, a mesékre is áll talán az, amit Jézus életére szoktak mondani. Minden nemzedék számára újra meg kell írni. Más idők, más igények, más gondolatjárások nyugtalanítják a mát, mint a tegnapot, még a gyermekszobában is. A mesék — örökkévaló mondanivalójukkal — kell, hogy megtalálják az utat a mai olvasók szívéhez is. Egyik fülünkkel halljuk a mesemondó parasztot Csíksországban, Göcsejben, Palócföldön, Bodroghözben, — mennyi zömök valóság, földszag, emberillat a meséikben! — a másikkal halljuk a mai gyermekek csillogó kacagását, amint mesét várnak, mesét tapsolnak. Megtisztítjuk a mesét paraszti vaskosságától, illetlenségétől, kigyomláljuk nehezen érthető kitételeit, de meghagyjuk benne mindazt, ami maradandóan érték s nevelői erő. Aztán hozzátesszük a magunk népiségéből is, kiegészítjük a töredékeket, alakítunk rajta így tesszük szeretettel, szerény kíséreltképen, a mai mesemondók asztalára.

DR. HAJDÓK JÁNOS

TARTALOMJEGYZÉK

Mesehallgató és mesemondó	3
A huszár meg a baka	5
Aki mindenkit becsapott	17
Az esztelen asszony	24
A bolond ember kalandjai	29
A koldus és a búzaszem	40
Ügyetlen János	44
A molnár ember bolondsága	49
A cigány, meg a Nagygazda	55
A szegényember meg a kakas	60
Jankó meg a király	66
Kísérő sorok	74

